

Commemoravimus in fine capitis iv *Acta Pilati*, et diximus non unum de iis esse virorum eruditissimorum iudicium. Eadem quidem *Acta* extitisse compertum est; eadem etenim laudant Justinus martyr in secunda apologia ad Antoninum Pium, Tertullianus, *Adversus gentes*, cap. xxi, et Eusebius, libro II *Hist. eccl.*, cap. ii. Adulterarunt ea tamen *Acta*, tum hæretici, ut inquit S. Epiphanius, *Hær.* i, num. 4, tum gentiles, ut narrat prælaudatus Eusebius, lib. IX, cap. v. Hac de re *Acta Pilati*, quæ citato cap. iv inter dubia rejecimus, isto in loco rursus citavimus. *Plinium secundum*, qui hoc labente sæculo et inchoato sequente floruit, appellavimus, *Veronen-*

sequuti, Christophorum Landinum, qui ejus historiam donavit italica lingua, et hanc esse testatur opinionem multorum, innixam auctoritate ejusdem Plinii, qui sibi communem patriam esse testatur cum Valerio Catullo, proculdubio veronensi. Vide Prolegomena Cl. J. Antonii Vulpii in Catullum, cap. iv. At complures Plinium *Novocomensem* fecerunt. Nolumus huic urbi talem auferre concivem. *Plinii* hoc sæculo mentionem fecimus, quoniam Domitiano imperatori historiam suam nuncupavit.

Alexandrinus, magister Senecæ, præstantis philosophi. Grammatici item *Theon* et *Apion*, Alexandria Romam profecti. *M. Verrius Flaccus*, *Menelaus*, de quo Genebrardus; oratores per celebres *Q. Atherius*, *Cassius Severus*, *Clodius*, Arelatensis *Succulus*, Tolosanus, atque poetæ haud obscuri *Petronius* impurissimus, *Julius Pomponius*, tragicus, comparatus Pindaro, *Sulpicia* matrona, etc. Claruit quoque imperante Augusto (nescio an ad Christi ætatem pervenerit) *Manilius*, cujus opera perfectum obeliscum ad deprehendendas solis umbras, ætate nostra effossum in campo Martio, colligimus ex Plinio, libro XXXVI, cap. ix. A Manilio, qui carmine tradidit astronomiam, discernendus videtur. Synchronus huic *Strabo* Cretensis, *Pomponius Mela*, cosmographus, *Priscianus* Cæsareensis, et *C. Julius Solinus*, grammatici, prælaudatus *Plinius II*, Veronensis, ad imp. Domitianum libris XXXVII, historiarum conscriptis, *Theo* Smyrnæus, aliique hoc primo sæculo cessisse fati dicuntur. Inter quos memorandus *Aurelius Cornelius Celsus*, rei medicæ peritissimus, qui floruit sub Tiberio, sive ut aliis placet, imperante Nerone, integro ante Galenum sæculo, etc.

SECUNDUM ECCLESIAE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

DE ROMANÆ ECCLESIAE PASTORIBUS.

Romanam Ecclesiam secundo sæculo gubernarunt *Anacletus*, *Evaristus*, *Alexander*, *Sixtus*, *Telesphorus*, *Hyginus*, *Pius*, *Anicetus*, *Soter*, *Eleutherus* et *Victor*.

V. Anacletus Atheniensis, quem ob nominis similitudinem nonnulli confundunt cum Cleto, sedit post Clementem annis 2, computato tempore, quo Clementis in Chersonesum deportati, gessit vices. Obiit itaque anno 100, Trajano A. III et Julio Frontino coss., dicata in Vaticano sacra æde Petri¹.

VI. Post Anacletum Ecclesiam rexit *S. Evaristus*, Bethlehemita, annis 9, nempe usque ad annum 109, quo consules extiterunt *A. Corn. Palma II* et *C. Calvisius Tullus II*, coss. Distributi ab Evaristo Tituli presbyteris, sacra nempe loca concionibus et sacramentis administrandis percommoda.

VII. Successit *S. Alexander*, Romanus, cui ritum benedi-

¹ *Anacletum* post Clementem recensent ii quoque, qui *Cletum* omiserunt, ut lib. II *Contra Parmen.* Octatus, et epistola clxv ad Generosum Augustinus. In vetustissimis autem diptychis romanæ Ecclesiæ et in melioris notæ catalogis pontifices hoc ordine numerantur: *Petrus*, *Linus*, *Cletus*, *Clemens*, *Anacletus*. Auctor Carminis contra Marcionem Anacletum præponit Clementi. Nonnulli Græcorum pro Ἀνακλήτω, quod idem sonat ac *revocato*, scripsere Ἀναγκλήτω, *inculpato* scilicet seu *irreprehenso*. Hinc Papebrochius contendens Cletum et Anacletum fuisse eundem pontificem, inquit, Lini successorem Cletum ab Urbe expulsam a Vespasiano, suadente Musonio, cessisse pontificatum Clementi, ipsoque Clementem jussu Domitiani pulso in exilium, rursus Cletum pristinam sedem occupasse, ideoque appellatum fuisse *Anacletum*, nempe in apostolicam cathedram *revocatum*. Verum istiusmodi conjecturis, quibus certiora testimonia adversantur, innitendum non esse alii nos admonent.

cendi et adspargendi lustralem aquam attribuunt. Seditque annis 8 usque ad consulatum *Quinctii Nigrii* et *Aproniani*, nempe usque ad annum Chr. 117¹.

VIII. Deinde pontificatum tenuit *S. Sixtus I*, qui post decennium subiit martyrium anno 127, consulatum gerentibus *Gallicano* et *Cælio Titiano*. Trisagion liturgiæ a Sixto additum, formatasque litteras, unionis Ecclesiarum tesseram, aiunt indictas.

IX. Administravit deinde Ecclesiam *S. Telesphorus*, natione Græcus, ab anno 127 usque ad annum 138, intervallo undecim annorum; eremiticæ vitæ olim cultor, jejunii quadragesimalis inculcator, et coronatus martyrio in consulatu *Sulpitii Camerini* et *Q. Nigri Magni*.

X. Episcopatum tum obtinuit *S. Hyginus*, natus Athenis, post 4 annos, nempe an. 142, coss. *Rufino* et *Quadrato*, damnato Cerdone, compositoque Clero, martyr effectus.

XI. Subrogatus Hygino *S. Pius I*, Aquileiense. Is jussit, ut Pascha die dominico juxta traditionem apostolicam celebraretur, et postquam sedisset annis 16, non exactis, in consulatu *M. Cejonii Silvani* et *C. Serii Augurini*, nempe anno 156, aut sequenti, pro Christo sanguinem fudit.

XII. Rexit postea Ecclesiam per annos 12 *S. Anicetus*, natione Syrus, qui anno 168 in *Paulli* et *Montani* consulatu, fuit præclara morte sublatus.

XIII. Deinde episcopatum Urbis suscepit *Soter*, Fundis in Campania ortus, beneficentia in christianos ad metalla damna-

¹ Henschenius, in *Apparatu ad chronologiam pontificiam*, et Papebrochius, in *Conatu chronico historico*, tradunt sedisse Alexandrum a consulatu *Cornelii Palmæ* et *C. Calvisii Tulli*, id est, ab anno 109 usque ad cons. *Emilii Æliani* et *Lucii Antistii Veteris*, nempe ad annum 116 exactum. Innituntur antiquo catalogo, conscripto tempore Liberii papæ, Alexandrum coronatum martyrio anno 117, quinto nonas maias, alii tradunt. Uterque Pagius statuit *Anacletum* inauguratum pontificem Maximum anno 85, *Evaristum* anno 93, Alexandrum anno 108, *Sixtum* 116, *Telesphorum* 126, *Hyginum* 137, *Pium* 141, *Anicetum* 151, *Soterem* 161, *Eleutherum* 170 et *Victorem* anno 183. Nos præmissa sæculo i chronologia ad hanc impulit supputationem. Figentes tamen *Soteris* obitum in anno 177, *Eleutheri* in anno 192, hujusque sæculi exitum in anno *Victoris* 9, consentientes habemus viros clarissimos.

tos et in exilium detrusos clarissimus; cujus beata mors contigit octo regiminis annis expletis, id est, anno Domini 177, coss. *Aurelio Commodo* et *Plautio Quintillo*.

XIV. Sedit postea *S. Eleutherus*, Nicopolitanus, usque ad annum 192, quo anno expletis episcopatus sui annis 15, *Commodo A. VII* et *Pertinace II coss.*, sancto fine quievit¹.

XV. Victor, Afer, fuit successor Eleutheri, cui gravis cum Asiaticis de die cebrandi Paschatis contentio². Decessit autem pontificatus sui anno 10, et æræ christianæ 201, *L. Annio Fabiano* et *M. Nonio Muciano* gerentibus consulatum.

PATRIARCHARUM NOMINA.

Secundo sæculo Alexandria post Cerdonem sederunt *Primus*, *Justus*, *Hymenæus*, *Marcianus*, *Celadion*, *Agrippinus*, *Julianus* et *Demetrius*; Antiochiæ post Ignatium, *M. Hero*, *Cornelius*, *Heros*, *Theophilus*, *Maximus* et *Serapion*; Jerosolymis post Simeonem, *Justus*, *Zachæus*, *Tobias*, *Benjamin*, *Joannes*, *Matthias*, *Philippus*, *Seneca*, *Justus II*, *Levi*, *Ephras*, *Joses*, *Judas*³, *Marcus*, *Cassianus*, *Publius*, *Maximus*, *Julianus*, *Gajanus*, *Symmachus*, *Gajus*, *Julianus II*, *Capito*, *Maximus II*, *Antonius*, *Valens*, *Dolichianus*, *Narcissus*.

CAPUT II.

DE SECUNDI ECCLESIAE SÆCULI CONCILIIIS.

Qui de conciliis pertractant, solent communiter unum dumtaxat coactum *Romæ* a Victore, circa annum 198 commemorare; in quo statutum fuit, non alia die celebrandum esse Pascha quam dominica ad martii plenilunium sequente.

¹ Eusebius, lib. V *Hist. eccl.*, cap. vi, enumeratis romanis pontificibus usque ad Eleutherum, inquit, Valesio interprete: « Hac serie et successione tum traditio apostolorum in Ecclesia, tum veritatis prædicatio ad nos usque pervenit. » Ex legitima pontificum successione comprobari veritatem apostolicarum traditionum, docet etiam S. Irenæus, lib. III *Adv. Hær.*, cap. ii et iii.

² Ante *Victorem*, quo die celebrandum sit Pascha, definierat S. Pius. Vide Spondanum ad annum 179.

³ Qui sequuntur, non fuerunt *Judæi* genere.

De eadem tamen re plura alia circa idem tempus habita fuerunt concilia, quæ lib. V, c. xxiii et seq., laudat Eusebius, *cæsareense* in Palestina sub Theophilo, in *Ponto* Ecclesiarum provinciæ Osdroenæ sub Palma, *corinthiacum* sub Bacchyllo, *lugdunense* sub Irenæo. Concilia hæc omnia Victoris romanæque synodi comprobavere sententiam.

Contra *ephesina* Asiaticorum synodus sub Polycrate statuit Pascha celebrandum luna 14, in quamcumque hebdomadæ diem incidisset.

Auctor libri *Prædestinati* et Balusius meminerunt synodi *pergamensis* sub Theodoto, adversus hæresim Colorbasi, paulo post describendam. At eruditi de hujus synodi tempore non consentiunt.

In libello *synodico* recensetur quoque concilium *hieropolitanum* sub Apollinario contra Montanum et Theodotum Coriari, atque hoc concilium a nonnullis refertur ad annum Christi 173.

Meminerunt nonnulli concilii cujusdam *Siciliæ*, sub Eustathio, episcopo Lilybæorum, ac Theodoro Panormitano, adversus Heracleonem hæreticum.

CAPUT III.

HERETICI SECUNDI SÆCULI RECENSENTUR.

Agmen hæreticorum hujus sæculi ducit *Carpocrates*. Alexandrinum vocat Clemens Alexandrinus, Epiphanius Samosatensem, gnosticorum, hoc nomen sibi ob rerum notitiam arrogantium, conditorem Eusebius. Erupit Carpocratis hæresis sedente in Petri cathedra Aniceto. Ea Simonis et Cerinthi innovabantur figmenta, mundum non esse productum a Deo, dari transmigrationem animarum, Christum genitum esse ex concubitu, apparenter dumtaxat subiisse crucem, omnemque licitam esse incestæ libidinis turpitudinem.

Valentini hæresis fabulosa æonum procreatrix erupit imperante Antonino Pio. Fuit autem ille *Ægyptius*, patria Phrebonites. Fuerunt Valentini discipuli *Secundus*, *Ptolomæus*,

Marcus, *Bordesanes*¹, *Corarbasus*, *Heracleon*, aliique nominis obscurioris, qui ad æonum fabulam addiderunt commenta Basilidis; et quod fuit gnosticorum commune placitum, negarunt fas esse subire martyrium, et Christum corpus adsumpsisse æthereum dogmatizarunt.

Fœcunda valentinianæ hæreseos fœtura; illinc enim prodire *ophitæ*, *archontici*, *caiani* et *helcesitæ*. Ophitæ serpentem, a quo deceptus fuit Adam, Sophiam, seu Dei sapientiam putarunt, ab eoque nomen traxerunt; Græci enim serpentem *ophin* vocant. *Archontici* spirituales substantias, tanquam cæterarum rerum principia venerabantur, ita appellati, quoniam *Archon*, idem sonat ac *princeps*. *Caiani* Cain, cæterosque turpiora perpetrantes facinora, viris melioribus præferabant. *Helcesitæ*, ab Helcesa Arabe denominati, Christum creaturam, et Spiritum sanctum fœminam ejusque sororem esse dicebant; ad vitandam mortem thura immolabant idolis; jurabant per salem, ventum et elementa, tanquam per numina, ac pulverem hærentem pedibus, sputaque quarumdam muliercularum religiose colligebant et asservabant.

Encratitæ auctorem habuerunt *Tatianum* Syrum, sophistam et oratorem illustrem, qui floruit circa annum 170. Hi, præter æones valentinianos, damnarunt conjugia, negarunt Adami salutem, et a vino, etiam in sacris mysteriis, abstinerunt, dicti propterea encratitæ, ἀπὸ ἐγκρατεῖν, quod significat esse continentem ac temperantem.

¹ *Bardaneses* juxta chronicum edessenum, in lucem editum a Cl. Asseman, Edessæ natus est anno Ch. 154. S. Epiphanius, *Hær.* lvi, vixisse ait post mortem Abgari. Falli Epiphanium censet lib. IV *Hist. Manich.* cap. ix, Beausobre, quoniam Abgarus regnavit Edessæ ab anno 152 usque annum 187. Epiphanius autem eo loci tradit Bardesanem pervenisse ad imperium Lucii Veri; at Lucius Verus, apoplexia correptus, interiit juxta Pagii chronologiam anno 169, ideoque ante obitum Abgari. Nos ita Epiphanium intelligimus, ut Bardaneses vixerit sub Lucio Vero, et vitam protraxerit ultra obitum Abgari. Sunt vero plures, quibus nomen Abgari commune est; et ille, cui acceptus Bardaneses, fuit Abgarus filius *Maanus*, Bardaneses ad frugem revocatus dicitur. Illius et Bardesanistarum conscripsit historiam Frid. Strunzius. Addendi *Floriniani* a Florino et *Adamitæ*, quos Isaac de Beausobre excusare peculiari dissertatione conatur.

Marcion Ponticus, patria Synopensis, discipulus *Cerdonis*, hæresim disseminavit imperante Antonino Pio, appellatus *Antonianus, hæreticus sub Pio impius*. Fuerunt Marcionis dogmata, duo esse rerum omnium principia, unum bonum, alterum malum¹; inhibitionem Adæ factam de non comedendo arboris fructu, legem, prophetarumque vaticinia, principii mali opus esse; Christum umbratilem assumpsisse carnem et damnandas esse nuptias, tanquam intemperantiam ac stuprum. Quæ omnia circa annum 190, paucis immutatis adjectisque dogmatizavit *Apelles*.

Vixerat ante Apellem *Montanus* e Mysia, oppidoque contermino Phrygiæ, montanistarum seu cataphrygum parens. Duo ejus dogmata præcipua fuere: secundas nuptias a fornicatione nequaquam differre, et persecutionis tempore neminem posse fugam arripere. Illius insaniam, qua se Spiritum Paracletum, impurasque fœminas Priscillam et Maximillam divino afflatas numine prædicabat, non opus est patefacere. Montanum laqueo sibi gulam fregisse an. 172, tradit *Chronicum eusebianum*².

Accessere *Theodotus Trapezita, Theodotus alter Coriarius, Byzantinus, Artemon et Hermogenes*. Affirmavit primus Melchisedech regem Salem fuisse virtutem quamdam Christo superiorem. *Theodotus Coriarius* et *Artemon* eundem Christum nudum hominem appellarunt; *Hermogenes*, demum stoicus,

¹ Marcion Deo opposuit materiam innatam et infectam, deputavitque eidem materiæ innatam innatæ ex Tertuliano, lib. I, cap. xv. Idem statuisse Bardesanem et Manetem, asserit Epiphanius. Hinc plerique putant principium malum esse materiam innatam et informem, et ideo hanc adstruentes tradidisse mundum conditum ab angelis, quod Deo summo bono tribui nequeat creatio rerum materialium, quibus malum inhæret. Certe Hieronymus scribens ad Pammachium, ait Marcionem dogmatizasse, a Deo bono invisibilia, a Deo malo visibilia fuisse condita. Haustam hanc hæresim a Cerdone, affirmat quoque hæresi XVII S. Philastrius. Diximus alibi, duorum principiorum, boni et mali, dogma traditum olim fuisse a Zoroastre, et marcionitarum manichæorumque principia parum differre ab *Θροsmade* et *Arimanio*, Persarum *Iside* et *Osiride* Ægyptiorum, græcorumque poetarum *Pandora* et *Tiphone*.

² Montanistas, et præsertim horum unum, Proclum nomine, refutavit Caius presbyter, cujus non semel meminit Eusebius.

pictor, falsarius et adulter, asseruit materiam Deo coæternam et improductam.

CAPUT IV.

SECUNDI SÆCULI SCRIPTORES ECCLESIASTICI.

Permuli secundo sæculo floruerunt scriptores, quorum agmen ducit *S. Ignatius, Θεόφορος* quoque appellatus¹. Rexit is antiochenam Ecclesiam post Evodium supra annos 40, atque a Trajano, qui bellaturus cum Parthis Antiochiam pervenerat, damnatus ad bestias, et Romam missus, ibi in amphitheatro discerptus et comminutus fuit a leonibus anno 116, die 21 novembris. Septem Ignatii epistolas eruditi fere omnes post multas altercationes receperunt, ut genuinas, ad opus inscriptum *Λιδασκαλία*, quod in VII libros *Constit. apost.* quidam distributum fuisse affirmarunt, nullo certo testimonio eidem adscribitur.

Sequitur *Polycarpus*², Joannis discipulus et smyrnensis episcopus, cujus una extat ad Philippenses epistola ab Eusebio, a Hieronymo, a Photio summis laudibus celebrata. In Actis Ecclesiæ smyrnensis apud Eusebium, lib. IV, dicitur flamma consumptus, VII kal. maias. Annus passionis ejus incertus, creditur a plerisque 169.

Justinus, qui gladio percussus sub M. Aurelio anno 163,

¹ An Θεόφορος dictus sit, quod fuerit puerulus in ulnas sublatus a Domino, an quia ipse Christum fide et sanctimonia gestaverit, incertum. Videtur secunda opinio probabilior; nam in ejus Martyrio quod edidit Jacobus Usseus, interrogatus Ignatius, quinam esset *Theophorus*, respondit: *Is, qui Christum gestat in pectore*. Passum *Sura* et *Senecione* *cos.*, id est, anno 107, ejus Acta apud Ruinart innuunt. Sed vide ad hunc annum Ant. Pagium. De ignatianis epistolis egimus lib. VIII *Theol.*, cap. II. Ad illas, etiam ut editas a Vossio et Usseus, rejiciendas tanquam spurias, post Salmasium, Blondellum et Dallæum, nervos intendit in *Commentario de script. eccl.* Oudinus. Ignatii martyrium Acta apud Ruinart referunt ad an. 107, Norisius in Epist. consulari ad annum 113, Pagius alique ad annum 116.

² Quo anno S. Polycarpus Romam venerit, incertum est. Pearsonius id contigisse scribit anno Christi 142, Tillemontius an. 161, at cæteris antiquior Eusebius anno 137 aut sequenti.

migravit ad Dominum, ortus in civitate Samariæ Sichem, seu Neapoli Flavia, philosophus Platonius, duplici pro christianis apologia, confutatione Tryphonis Judæi, et Oratione parænetica ad Græcos, magnum sibi nomen comparavit, atque immerito dicitur a Sandio et Episcopo negasse Verbi divinitatem¹.

Pugnavit contra hæreses, præsertim valentinianam, egregio opere *S. Irenæus*, Polycarpi discipulus et episcopus lugdunensis, qui in persecutione Severi martyrii retulit palmam anno 292. Græce scripsit, non ut Erasmus putavit, latine, eumque Tertulianus contra Valent., cap. v, fuisse testatur « doctrinam omnium accuratissimum exploratorum². »

Grassante persecutione, apologetica scripta pro christiana religione ediderunt *Melito Sardinus* anno 170, *Tatianus*, *Syrus* sophista et orator anno 172, *Athenagoras*, philosophiæ platonice sectator, circa annum 169, *Theophilus Antiochenus*, eodem anno ad Christum conversus, atque Hermogenis et Marcionis accerrimus insectator, *Apollinaris* Hieropolitanus, cujus libros commemorat libro IV, cap. xxvii, Eusebius, quique per eadem tempora floruit, M. Aurelio et L. Vero imperantibus, et *Aristides* et *Quadratus*, de quibus hoc unum scimus, apologias obtulisse imperatori Hadriano, qui Trajano, ut paulo infra dicemus, successit.

Inter cæteros claruit imperante Severo et vergente hoc sæculo ad finem *Tit. Fl.*, *Clemens* Alexandrinus, discipulus Panteni et præceptor Origenis, ac presbyter, non episcopus³, a

¹ *Justinus* cum Crescentio, philosopho cynico, de religione certavit.

² Qui Patrum traditionibus bellum indicunt, ut *Dallæus*, *Barbeyrac*, *Clericus*, *Buddæus*, alii, in priorum sæculorum scriptoribus adnotant, absurda platonice philosophiæ, assertum angelorum cum mulieribus concubitus, regnum millenariorum, erroresque hujuscemodi, idque ad illorum elevandam auctoritatem, sed perperam; neque enim in quæstiunculis, in quibus discrepant, sed in doctrina, cui catholici dogmatis fundamenta nituntur, eorum consensionem plurimum valere affirmamus. Lege *Canum* lib. VII *De locis theologicis*.

³ Episcopum tamen ac præsullem dixit *Jacobus Gaddius*, tom. I, pagina 128; et *Christianus Lupus*, *Dissert. præliminari in canones nicænos*, cap. x, tradit antiquam fuisse alexandrinæ Ecclesiæ consuetudinem,

multis christianæ antiquitatis Varro appellatus. Laudantur *Clementis* Protrepticum ad gentes, libri tres *Pædagogi* et *Stromatum* octo. Reliqua ejus opera perierunt. Inexhaustæ doctrinæ et sacræ atque exoticæ eruditionis copia mirifice fuisse præditum, asserunt omnes, maxime *Cyrillus Alexandrinus*, lib. X *Contra Julianum*, et *Eusebius*, lib. II *De præparat. evang.*, necnon *Hieronymus*, *De script. eccles.*¹.

Floruerunt eodem sæculo alii percelebres, quos memorasse sat erit; nimirum *Abercius* Hierapolitanus, in cujus libro *De disciplina* apostolicum fulsisse spiritum affirmat *Baronius* ad an. 163, n. 15; *Dionysius*, episcopus Corinthiorum, martyrium perpeusus circa annum 170, cujus epistolas laudat, lib. IV, cap. xxiii, *Eusebius*; *Hegesippus* ex Judæo christianus, qui obiit imperante *Commodo*; ejus libri de martyrio *Jacobi*, fratris Domini, et *Simeonis*, *Cleophæ* filii, aliique de jerosolymitana Ecclesia et de sectis judaicis etiamnum extant. *Musanus* encratitarum ac *Modestus* marcionitarum profligator, qui ambo vivebant an. 176; *Miltiades* rhetor, qui floruit circa annum 180, dictus a *Tertulliano* *Ecclesiarum sophista*; *Asterius Urbanus*, insectator montanistarum, de quo *Eusebius* lib. V, cap. xvi; *Serapion* Antiochenus, eorumdem hæreticorum debellator et hostis; *Theophilus* Cæsareensis, qui de die celebrandi Paschatis scribebat anno 196; *Maximus*, qui adversus Marcionem disputavit de origine mali, laudatus ab *Eusebio*, lib. VII *Præp. evang.*,

abrogatam tamen ab *Heracla* patriarcha, ut omnes presbyteri episcopali consecratione decorarentur; cujus consuetudinis profert congruam quoque rationem. Sedit *Heraclas* III sæculo et *Clemente* e vivis sublato.

¹ Addendus *Aquila* Ponticus, appellatus a Hieronymo *proselytus et contentiosus interpres*, alicubi tamen laudatus, *Aristo Pellæus* Palæstinus, auctor dissertationis *Jasonis* et *Papisci*, et *Pantenus*, quem *Clemens Alexandrinus* ejus, ut diximus, auditor appellavit *Apim Siculam*. Item *Agrippa Castor*, debellator *Basilidis*, laudatus a Hieronymo in Catalogo, *Papias*, hierapolitanus episcopus, *Chiliastarum* auctor, *Philippus*, cretensis antistes, *Marcionis* confutator, *Apollonius*, senator romanus, qui scripto et sanguine pro fide Christi certavit, *Polycrates* Ephesinus *Quartadecimanus*, *Athenogenes*, clarus doctrina ac martyrio, *Rhodon* Asianus, *Marcionis* impugnator, de quo *Nicephorus* post *Eusebium* et *Hieronimum*, *Heraclitus*, qui *Commentarios* edidit in *Epistolas Pauli*, et *Candidus*, qui scripsit in *Hexameron*, pariter ab *Eusebio* et a *S. Hieronymo* laudati.